

SCHOTTEN EN BRITTEN TE UTRECHT

Toen in de zeventiende eeuw twisten en burgeroorlogen Schotland en Brittannië teisterden, togen velen om der geloofswille naar het gastvrije Nederland, vrijplaats voor verdrukten en vervolgdten. De jongeren onder hen trokken veelal naar de stad Utrecht, bakermat van het nederlandse protestantisme. Honderden Schotten en Britten studeerden aan de utrechtse academie, die ook de leermeesteresse werd van William Pitt de Oude en James Boswell. Overigens zijn dit lang niet de oudste contacten van Schotten en Britten met de stad. Want reeds in 1583 lagen hier de troepen van Robert Dudley, graaf van Leicester. Als landvoogd der Nederlanden resideerde hij van 1585 tot 1588 te Utrecht. In die dagen werden ook voor het eerst engelse godsdienstoefeningen in Utrecht gehouden.

Het kan niet anders of deze vele contacten tussen Utrecht en Groot-Brittannië lieten hun sporen na tot op die huidige dag. Het gebouw, waarin Robert Dudley, graaf van Leicester woonde, bestaat tot heden. De Pieterskerk die tot legerplaats voor zijn troepen diende, verheft zich nog in de oude binnenstad. En in de bibliotheek van de Rijks-Universiteit getuigden boeken met honderden handtekeningen van personen uit voornamelijk schotse en britse geslachten van hun verblijf te Utrecht. Bovendien staat op het Domplein een standbeeld voor graaf Jan van Nassau, een der voorvaders van prins Philip.

De Pieterskerk, waarin Dudley's troepen lagen, en waarin van 1610 tot 1656 godsdienstoefeningen in de engelse taal werden gehouden, bevat een kapel, die momenteel door restauratie zoveel mogelijk in haar oorspronkelijke staat wordt teruggebracht. Deze kapel diende van 1639 tot 1656 als schoollokaal voor de engelse kinderen.

Het zogenaamde „Duitse Huis”, waar Robert Dudley resideerde, vinden we aan de westkant van de binnenstad, het militair hospitaal Springweg. Het gebouw dateert uit 1348. Het werd gebouwd als onderkomen voor de Ridderlijke Duitse Orde, balje van Utrecht. In de loop der eeuwen logeerden hier vele vorsten en edelen. Toen de graaf van Leicester hier resideerde, was het een centrum van diplomatiek verkeer. Wegens zijn huidige bestemming is het helaas niet te bezichtigen, doch uitwendig geeft het een uitstekende indruk van een middeleeuws nederlands klooster.

Wie zijn schreden richt naar de bibliotheek der Rijks Universiteit, vindt daar een schat van herinneringen aan het verblijf van Schotten en Britten in vroeger eeuwen. De zaak is namelijk, dat gedurende enige eeuwen de utrechtse universiteit bij hen zeer in trek was. Wellicht ook, omdat hier geen titels te koop waren, zoals bij voorbeeld aan de harderwijker academie. Een treffend staaltje van de nauwgezetheid, waarmee alles in zijn werk ging, kreeg in 1717 de Engelsman Jenkinus Thomasius (Jenkin Thomas Philipps). Blijkens zijn

handtekening stond hij te Utrecht ingeschreven als Jenkin Thomas, welke naam ook op zijn bul prijkte.

Blijkbaar was hij zeer gesteld op toevoeging van de naam Philipps, weshalve hij in 1717 zijn verformfaaide bul naar Utrecht zond met het verzoek een duplicaat te willen uitreiken, omdat het origineel door alle omstandigheden zo vies was geworden. De bul zag er inderdaad onogelijk uit en was ook hier en daar verminkt, zelfs zozeer, dat de naam van de bezitter niet meer volledig te lezen was. Jenkin Thomas Philipps kon best een nieuwe bul krijgen, zo schreef de senaat der universiteit hem terug, doch... zonder toevoeging van de naam „Philipps”, aangezien deze ook niet op het oorspronkelijke exemplaar had gestaan, noch stond in het album promotorum. Dit album promotorum wordt nog steeds bewaard. Het wemelt van de schotse en britse namen. Vanaf 1683 werd bij de promoties tevens aangetekend hoe deze was geweest. Een letter A voor de beste, een B voor de middelmatige en een C voor de slechte. Niet weinig Engelsen kregen een A achter hun naam. Vooral de filosofen kwamen goed beslagen ten ijs. Van de vijf doctoren in de filosofie ontvingen er vier het praedicaat „met lof”. Het waren Robertus Bragge (1689), Daniel Mayo (1697), Johannes Schute (1697) en Daniel Dolins (1698), allen afkomstig uit Londen. Op 7 februari 1705 promoveerde te Utrecht Henricus Sike (Siecke) in de oosterse talen. Hij werd hoogleraar te Cambridge.

In het album studiosorum staan over de periode 1640 tot 1739 niet minder dan 325 schotse en britse namen! En dan te weten, dat dit album studiosorum niet volledig is, omdat sinds 1657 niet iedere student zich meer liet inschrijven, omdat hij — wegens zo'n inschrijving — geen recht meer had op vrijdom van de accijns van wijn en bier! Wat dit betreft is het promotie-album betrouwbaarder. Dit werd steeds nauwkeurig bijgehouden: het bevat de namen van 140 Engelsen, die te Utrecht promoveerden in de 17e en 18e eeuw.

Wellicht nog merkwaardiger dan de beide albums is de zogenaamde „Zwolve Bijbel” die zich eveneens in de utrechtse universiteitsbibliotheek bevindt. Deze bijbel werd bewaard in de Maria-kerk, waarin sinds 1656 de engelse godsdienstoefeningen werden gehouden. De engelse studenten zetten vrijwel zonder uitzondering hun handtekening in deze bijbel, die een pronkjuweel is van schrijf- en versierkunst (deze bijbel werd van 1464 tot 1476 te Zwolle geschreven door de broeders des gemenen levens). Het resultaat is dat in deze kostbare bijbel de handtekeningen voorkomen van rond vijfhonderd Schotten en Britten! Wie aan familieonderzoek doet kan in Utrecht dus nog heel wat aan de weet komen.

De innige contacten tussen Groot-Brittannië en Utrecht namen helaas in 1794 een einde, toen de franse legerscharen de Nederlanden binnendrongen. Laten we ons echter gelukkig prijzen, dat we tot op de huidige dag de sporen van een band van enige eeuwen kunnen terugvinden in deze stad.